

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ВІННИЦЬКИЙ ЛІЦЕЙ №13»

РОЗГЛЯНУТО

на засіданні МО природничих дисциплін
протокол №1, 30.08.2024

ЗАТВЕРДЖЕНО

рішення педагогічної ради
протокол №1 від 29.08.2024р.

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА/КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ
ПЛАНУВАННЯ З ГЕОГРАФІЇ
7 КЛАС**

Розроблено на основі модельної навчальної програми
«Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Запотоцький С.П., Карпюк Г.І., Гладковський Р.В.,
Довгань А.І., Совенко В.В., Даценко Л.М., Назаренко Т.Г., Гільберг Т.Г., Савчук І.Г., Нікитчук А.В., Яценко В.С., Довгань
Г.Д., Грома В.Д., Горовий О.В.)

Розробив: вчитель географії Олександр СЕДЕЛЬОВ

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА (ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

Мета програми – формування в учнів/учениць предметної географічної та розвиток усіх ключових компетентностей.

Для цього, мають бути реалізовані наступні **завдання**:

- засвоєння знань про основні географічні поняття, закономірності розвитку, взаємозв'язки між природними компонентами, природокористування та навколишнє середовище;
- формування умінь використовувати різні джерела географічної інформації – картографічні, статистичні, геоінформаційні ресурси – для пошуку, інтерпретації і демонстрації різноманітних географічних даних;
- застосування географічних знань для пояснення та оцінювання процесів і явищ у природі;
- розвиток пізнавального інтересу, інтелектуальних, пізнавальних, дослідницьких, творчих, комунікативних та підприємницьких здібностей учнів у процесі географічних спостережень, вирішення проблемних завдань, самостійного здобуття нових знань із географії;
- формування здатності й готовності до використання географічних знань і вмінь у повсякденному житті для соціально відповідальної поведінки у навколишньому середовищі, його збереження, адаптації до умов проживання на певній території; самостійного оцінювання рівня впливу людини на природу, безпеки довкілля як сфери життєдіяльності людини; вирішення конкретних практичних завдань;
- виховання екологічної культури, національної свідомості та почуття патріотизму, толерантного ставлення до інших народів, поваги до природних і культурних цінностей різних регіонів і країн світу;
- формування навичок отримання і застосування інформації у процесі ухвалення життєво важливих рішень;
- набуття досвіду різноманітних форм діяльності (індивідуальної і колективної), досвіду пізнання й самопізнання;
- формування системи цінностей, обачливої екологічної поведінки, культури, здорового способу життя. Цей курс реалізує діяльнісний, компетентнісний, особистісно орієнтований, дослідницький, рефлексивний, проблемно-ситуативний та інші підходи до навчання. Реалізація завдань навчальної програми сприяє формуванню в учнів ключових компетентностей та наскрізних умінь, зокрема:
 - *вільне володіння державною мовою*:
 - використовувати україномовні джерела для здобуття географічної інформації;
 - описувати в усній чи письмовій формі та аналізувати дослідження мовою географічної науки, ефективно комунікувати в групі у процесі обговорення із розв'язання навчальних проблем,
 - пояснювати інформацію, подану на географічних картах, картосхемах, таблицях, діаграмах, графіках;
 - поповнювати активний словник науковою термінологією українською мовою;
 - цінувати здобутки учених-географів;
 - виявляти зацікавленість у популяризації географічної науки рідною мовою;
 - сприймати географічні поняття і терміни в усних чи письмових текстах іноземними мовами;
 - використовувати навчальні іншомовні джерела для здобуття географічної інформації;
- *математична компетентність*:

- оперувати математичними поняттями і величинами під час характеристики природних об'єктів, явищ та процесів;
- розв'язувати проблеми географічного змісту за допомогою математичних методів та моделей;
- оцінювати доцільність математичних методів у розв'язанні навчальних і життєвих ситуацій;
- *компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій:*
 - досліджувати природу самостійно чи в групі та презентувати результати досліджень;
 - проводити та фіксувати результати спостережень;
 - здійснювати вимірювання та оцінювати їх точність;
 - установлювати причинно-наслідкові зв'язки;
 - цивілізовано взаємодіяти з природою;
- *інноваційність:*
 - описувати тенденції розвитку природничих наук, техніки і технологій, генеруючи та втілюючи нові ідеї в географічних моделях, розробках проектах;
 - підтримувати конструктивні ідеї інших осіб, сприяти їх реалізації;
- *екологічна компетентність:*
 - визначати й аналізувати проблеми довкілля в географічному аспекті;
 - відповідально та ощадно використовувати природні ресурси;
 - усвідомлювати наслідки, пов'язані зі станом довкілля;
 - оцінювати власні дії у природі з позицій безпеки життєдіяльності на принципах сталого розвитку суспільства;
- *інформаційно-комунікаційна компетентність:*
 - знаходити, обробляти, зберігати інформацію географічного змісту та створювати цифровий контент;
 - перетворювати цю інформацію з одного виду на інший з використанням інформаційнокомунікаційних технологій;
 - досліджувати довкілля за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;
 - критично оцінювати інформацію географічного змісту, отриманої з різних джерел;
 - дотримуватися принципів академічної доброчесності;
- *навчання впродовж життя:*
 - бажання вдосконалювати свої здібності та поповнювати знання;
 - формувати розуміння необхідності географічної компетентності для вибору професії та досягнення успіху в житті;
 - розвивати особистісний потенціал у процесі дослідницької і творчої діяльності;
 - усвідомлення значення самоосвіти для особистісного розвитку;
- *громадянські та соціальні компетентності:*
 - поширювати важливу інформацію географічного змісту;
 - брати участь у розв'язанні локальних проблем довкілля і залучати до цього громаду, обстоювати власну позицію щодо прийняття рішень у справі збереження та охорони довкілля;
 - визнання альтернативності думок і поглядів на проблеми, дотримання принципів демократії під час їх розв'язання;

- співпрацювати в групі під час розв'язання проблем, досліджень природи;
- усвідомлювати і переконувати інших у пріоритетності збереження здоров'я в інформаційному і технологічному суспільстві;
- оцінювати вплив досягнень географічної науки на добробут і здоров'я людини;
- *культурна компетентність:*
 - застосовувати досягнення географічної науки для втілення мистецьких ідей;
 - пояснювати природничо-наукове підґрунтя різних видів мистецтва;
 - усвідомлення значення географічної науки як складника світової культури;
- *підприємливість та фінансова грамотність:*
 - генерувати, презентувати та реалізовувати ініціативи географічного характеру, спроможність використовувати можливості та реалізовувати ідеї у процесі виконання проєктів і корисних для громади ініціатив;
 - готовність брати відповідальність за прийняті рішення;
 - пояснювати ефективність заощадження природних ресурсів та інвестування в природоохоронну діяльність;
 - обчислювати економічний ефект ініціатив і діяльності, пов'язаних з реалізацією прикладних географічних завдань.

Реалізація навчальної програми курсу «Географія» сприятиме формуванню в учнів/учениць наскрізних умінь, а саме:

- читати з розумінням, висловлювати припущення, підкріплюючи власні висновки фактами та цитатами з тексту, висловлювати ідеї, пов'язані з розумінням тексту;
- висловлювати власну думку в усній і письмовій формі; - критично і системно мислити, визначаючи характерні ознаки фінансових явищ, подій їх взаємозв'язків; уміння аналізувати та оцінювати доказовість і вагомість аргументів у судженнях, розпізнавати спроби маніпулювання економічними даними, оцінювати надійність джерел достовірності інформації;
- логічно обґрунтовувати власні судження і висновки;
- діяти творчо, ініціативно, креативно, продукувати нові ідеї, уміти їх випробовувати;
- конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, що дозволяють розв'язувати проблеми на основі розуміння причин та обставин, які призводять до їх виникнення, досягнення поставлених цілей з урахуванням можливих ризиків та наслідків;
- співпрацювати з іншими, планувати власну та групову роботу, підтримувати учасників групи, допомагати іншим і заохочувати їх до досягнення спільної мети.

Структура курсу. Зміст програми курсу «Географія» представлений взаємопов'язаними розділами, які об'єднують теми, очікуваними результатами та видами навчальної діяльності, що є засобом формування в учнів географічної компетентності.

Структура курсу підпорядкована певній логіці, яка спирається на основні принципи пізнання, а саме:

- ✓ науковості;
- ✓ доступності навчання;
- ✓ зв'язку з життям;
- ✓ свідомості й активності учнів у навчанні;

✓ навчанні через діяльність.

У 7 класі курс «Географія» охоплює 4 розділи.

Розділ I. «Картографічне зображення Землі» знайомить учнів з темами «Карти материків та океанів», «Географічні координати» та «Відстані на карті», які спрямовано на формування умінь користування картографічними джерелами інформації про природу материків і океанів.

Розділ II. «Головні закономірності формування природи материків та океанів» передбачає ознайомлення з темами: «Тектонічна будова, рельєф, корисні копалини», «Клімат», «Природні комплекси Землі», «Розселення людей на материках».

Розділ III. «Природа материків» охоплює теми: «Африка», «Австралія», «Південна Америка», «Антарктида», «Північна Америка» та «Євразія».

Розділ IV. «Природа океанів» знайомить учнів з темами: «Океани полярних широт», «Тихий океан, Атлантичний океан, Індійський океан». Географія у 7 класі є логічним продовженням курсу географії, що вивчався у 6 класі.

Головною метою вивчення географії у 7 класі є формування географічних знань про природу материків та океанів, їхню цілісність і диференціацію природних умов. Водночас розширюються знання про географічну оболонку та її компоненти. Зміст курсу створює необхідну основу для розуміння учнями ролі географічної оболонки в житті людей і впливу суспільства на природні умови.

Особливістю шкільного курсу «Географія» є те, що він передбачає формування компетентностей, які зазначені як у природничій освітній галузі Державного стандарту базової середньої освіти, так і в інших, а саме: громадянській та історичній, математичній; інформатичній, технологічній, соціальній і здоров'язбережувальній.

Він має чітку практичну спрямованість, що реалізується під час проведення досліджень, виконання практичних робіт і вправ, створення моделей, розв'язання ситуативних, проблемних, аналітичних завдань, організацію екскурсій, роботу з навчальною й науково-популярною літературою, цифровими ресурсами тощо. Це спрямовано на розвиток наскрізних умінь: критично і системно мислити, висловлювати та логічно обґрунтовувати власну думку, творчо діяти, виявляти ініціативу, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми самостійно та у співпраці з іншими.

Практичні роботи охоплюють різноманітні географічні питання: роботу з контурною картою, визначення географічних координат і протяжності у градусах і кілометрах дуги меридіану / паралелі на карті (глобусі), виявлення зв'язків між тектонічною будовою і формами рельєфу за тектонічною і фізичними картами, читання кліматодіаграм, знаходження різниці між кліматичними поясами та областями, порівняння режимів річок, порівняння географічного положення двох материків / океанів використовуючи при цьому різні джерела географічної інформації – картографічні, статистичні, геоінформаційні ресурси і т. ін.

Практичні роботи також спрямовані на формування певних умінь:

- роботи з картографічним матеріалом (нанесення географічних об'єктів на контурну карту, робота з різноманітними географічними джерелами інформації, розв'язання географічних питань і задач тощо);

- роботи дослідницького і творчого характеру (складання картограм, маршрутів, комп'ютерних презентацій, схем, характеристик географічних об'єктів, виявлення закономірностей, оцінювання статистичних даних, складання прогнозів, проведення міні-досліджень, проведення спостережень за об'єктами, процесами та явищами навколишнього середовища;
- роботи з різними джерелами географічної інформації;
- складання описів та характеристик географічних об'єктів та явищ;
- виявлення причинно-наслідкових зв'язків;
- пояснення суттєвих ознак, властивостей географічних об'єктів і явищ;
- застосовувати прилади та інструменти для визначення кількісних та якісних характеристик компонентів природи;
- визначати види діяльності з охорони та раціонального використання природних багатств;
- дотримання заходів безпеки у разі стихійних природних і техногенних катастроф;
- застосування географічних знань у практичній діяльності та в повсякденному житті.

Вивчення курсу «Географія» в 7 класі передбачає оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти:

Об'єктами оцінювання є результати навчання учнів.

Результати навчання — це знання, уміння, навички, ставлення, цінності, набуті в процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, виміряти й оцінити та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми на рівні (циклі) загальної середньої освіти.

Основні функції оцінювання:

- *формувальна* (забезпечує відстеження динаміки навчального поступу);
- *констатувальна* (забезпечує встановлення рівня досягнення результатів навчання);
- *діагностувальна* (надає інформацію про стан досягнення результатів навчання, наявність навчальних втрат, причини виникнення утруднень);
- *коригувальна* (надає змогу вчителю відповідним чином адаптувати освітній процес);
- *орієнтувальна* (надає змогу відстежити динаміку формування результатів навчання та спрогнозувати їх розвиток);
- *мотиваційно-стимулювальна* (активізує внутрішні й зовнішні мотиви до навчання);
- *розвивальна* (мотивує до рефлексії та самовдосконалення);
- *прогностична* (ставить цілі навчання на майбутнє);
- *виховна* (сприяє вихованню в учнів свідомої дисципліни, наполегливості в роботі, працьовитості, почуття відповідальності, обов'язку).

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів є формувальне оцінювання, підсумкове оцінювання та державна підсумкова атестація.

Формувальне оцінювання спрямоване на відстеження динаміки навчального поступу учнів, визначення їхніх навчальних (освітніх) потреб і скерування освітнього процесу на підвищення ефективності навчання з урахуванням встановлених результатів навчання.

Підсумкове оцінювання показує результат навчання та розвитку. Підсумкове оцінювання за семестр здійснюється за групами результатів навчання, що передбачені Критеріями оцінювання, визначеними Державним стандартом. Підсумкове оцінювання за семестр здійснюється за групами результатів навчання, що передбачені Критеріями оцінювання з урахуванням різних форм і видів навчальної діяльності.

Для формування висновків щодо рівня досягнення обов'язкових результатів навчання за семестр учнівству пропонується: *виконати окремі підсумкові роботи для кожної групи результатів, визначеної у Критеріях оцінювання, після кожної вивченої теми.*

Відомості, отримані під час підсумкового семестрового оцінювання результатів навчання, застосовуються для вироблення навчальних цілей на наступний період, визначення труднощів, що постали перед здобувачами освіти, та коригування освітнього процесу.

Оцінка за семестр може бути скоригованою.

Річна оцінка виставляється на підставі загальних оцінок за I та II семестри або скоригованих семестрових оцінок. Річна оцінка не обов'язково є середнім арифметичним оцінок за I та II семестри. Для визначення річної оцінки потрібно враховувати динаміку особистих досягнень учня і учениці протягом року. Річне оцінювання також може бути скоригованим.

Оцінювання результатів навчання учнів здійснюється згідно з вимогами до обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом на основі компетентнісного підходу. Оцінювання дає інформацію про досягнення результатів навчання на певному етапі освітнього процесу.

Результати оцінювання виражаються в балах (від 1 до 12) та/або в оціночних судженнях. Оцінювання здійснюється за визначеними критеріями, які дозволяють встановити відповідність між вимогами до обов'язкових результатів навчання, визначеними Державним стандартом, і фактичними результатами навчання, яких досягають учні.

Критерії оцінювання реалізуються за чотирма рівнями (початковий, середній, достатній, високий). Кожний наступний рівень охоплює вимоги до попереднього, а також додає нові.

Критерії оцінювання (адаптовані) дають змогу здійснювати оцінювання результатів навчання у 12-бальній шкалі оцінювання.

Бал	Група результатів 1. Проводить дослідження природи		
	Група результатів 1. Проводить дослідження природи	Група результатів 2. Здійснює пошук та опрацьовує інформацію	Група результатів 3. Усвідомлює закономірності природи
1	Учень /учениця: виконує частину простих завдань / дослідницьких дій за наданим зразком з допомогою вчителя. Наносить на контурну карту кілька об'єктів.	Учень / учениця: сприймає і розпізнає інформацію, отриману від учителя / інших осіб	Учень /учениця: намагається відповідати на прості запитання
2	Учень /учениця:	Учень /учениця:	Учень/ учениця:

	виконує прості завдання / дослідницькі дії за наданим зразком з допомогою вчителя. Наносить на контурну карту кілька об'єктів з дотриманням вимог.	відтворює незначну частину інформації, отриманої від учителя / інших осіб або із запропонованих джерел	намагається знаходити у почутому / прочитаному часткові відповіді на прості запитання; намагається виконувати прості завдання / навчальні дії за наданим зразком з допомогою вчителя; слухає інших, комунікує за потреби
3	Учень /учениця: виконує завдання / дослідницькі дії за наданим зразком з допомогою вчителя; долучається до роботи в групі під час виконання дослідницьких дій. Самостійно наносить на контурну карту кілька об'єктів з дотриманням вимог.	Учень /учениця: відтворює частину інформації, отриманої від учителя / інших осіб або із запропонованих джерел	Учень /учениця: знаходить у почутому / прочитаному часткові відповіді на запитання; виконує окремі завдання / навчальні дії за наданим зразком з допомогою вчителя; долучається до роботи в групі; намагається висловлювати свої думки
4	Учень /учениця: виконує завдання / дослідницькі дії за зразком з допомогою вчителя; частково виконує обов'язки, розподілені в групі під час виконання дослідницьких дій / завдань; пояснює окремі дослідницькі дії. Контурну карту заповнює друкованими буквами мілко, чітко, красиво, з дотриманням вимог, але виконує 1/3 обсягу роботи.	Учень /учениця: відтворює за зразком основну інформацію, отриману із запропонованих джерел; висловлює свої думки, використовуючи отриману інформацію	Учень /учениця: розуміє окремі поняття / терміни / навчальні дії; виконує завдання / навчальні дії за зразком з допомогою вчителя; частково виконує обов'язки, розподілені в групі
5	Учень /учениця: виконує дослідницькі дії за запропонованим алгоритмом, за потреби звертаючись по допомогу; розпізнає з допомогою вчителя проблеми, які можна розв'язати дослідницьким способом; виконує завдання в групі відповідно до визначених обов'язків під час виконання дослідницьких дій і завдань. Правильно виконує половину	Учень /учениця: застосовує частково інформацію, отриману від учителя / інших осіб або із запропонованих джерел, для виконання навчальних завдань; знаходить у почутому / прочитаному відповіді на прості запитання	Учень /учениця: намагається пояснити основні поняття / явища /навчальні дії; виконує завдання / навчальні дії за запропонованим алгоритмом з допомогою вчителя; виконує свою частку групової роботи

	практичної роботи, в тому числі, роботи на контурній карті, але висновки не робить.		
6	Учень / учениця: розуміє і пояснює дослідницькі дії; виконує репродуктивні види дослідницької діяльності за запропонованим алгоритмом самостійно; розпізнає з допомогою вчителя проблеми, які можна розв'язати дослідницьким способом і висловлює припущення щодо їх розв'язання; виконує дослідницькі дії / спільне завдання в групі відповідно до визначених обов'язків. Правильно виконує половину практичної роботи, в тому числі, роботи на контурній карті, але висновки робить помилкові.	Учень / учениця: здійснює пошук інформації в запропонованих джерелах; застосовує інформацію, отриману від учителя / інших осіб або із запропонованих джерел для виконання навчальних завдань	Учень / учениця: розуміє і пояснює основні поняття / явища / навчальні дії з допомогою вчителя, наводить прості приклади; виконує завдання / навчальні дії за запропонованим алгоритмом самостійно; виконує спільне завдання в групі відповідно до визначених обов'язків
7	Учень / учениця: виконує репродуктивні й частково-пошукові види дослідницької діяльності за запропонованим алгоритмом або в співпраці; розпізнає проблемні ситуації з допомогою вчителя, розв'язує їх відомим способом; співпрацює в групі, виконуючи дослідницькі завдання. Правильно виконує половину практичної роботи, в тому числі, роботи на контурній карті, робить прості висновки.	Учень / учениця: знаходить у запропонованих джерелах потрібну інформацію для виконання навчальних завдань і розв'язання проблемних ситуацій; відповідає на окремі запитання за опрацьованою інформацією, поданою в різний спосіб; перетворює один вид інформації в інший за зразком	Учень / учениця: відповідає на окремі запитання, наводить типові приклади й аргументи на підтвердження висловленої думки; виконує репродуктивні й частково-пошукові види навчальної діяльності за запропонованим алгоритмом самостійно або в групі; розпізнає проблемні ситуації з допомогою вчителя, висловлює припущення щодо їх розв'язання; налагоджує комунікацію, співпрацює в групі за погодженим планом, виконуючи навчальні завдання
8	Учень / учениця:	Учень / учениця:	Учень / учениця:

	виконує окремі пошукові, дослідницькі та / або творчі дії; розв'язує проблемні ситуації відомими способами під керівництвом вчителя; активно співпрацює з іншими, визначає свої завдання в груповій дослідницькій діяльності. Самостійно правильно виконує значний обсяг практичної роботи (2/3 частини), компетентнісно орієнтованих завдань, робить прості висновки. Контурну карту заповнює чітко, красиво, з дотриманням вимог	аналізує інформацію, отриману з обраних джерел, зіставляє, порівнює та групує її за заданою ознакою; відповідає на запитання за опрацьованою інформацією, поданою в різний спосіб; перетворює інформацію одного виду в інший	розпізнає проблемні ситуації, розв'язує їх відомим способом з допомогою вчителя; відповідає на запитання, доповнює думку / відповіді однокласників; виконує окремі навчальні дії; активно співпрацює з іншими, виконуючи навчальні завдання, визначає свої завдання в групі; залучає інших до співпраці в межах запропонованої теми
9	Учень /учениця: виконує пошукові дослідницькі та творчі завдання; розв'язує проблемні ситуації відомими способами; пропонує нові способи розв'язання проблемних ситуацій під керівництвом учителя; активно співпрацює та допомагає іншим, виконуючи дослідницькі завдання. Самостійно виконує практичну роботу та компетентнісно орієнтовані завдання в повному обсязі, але робить 1-2 незначні помилки, складає правильний висновок. Контурну карту заповнює друкованими буквами мілко, чітко, красиво, з дотриманням вимог.	Учень /учениця: аналізує інформацію, отриману з різних джерел; добирає спосіб унаочнення інформації	Учень /учениця: розпізнає проблемні ситуації з-поміж запропонованих, розв'язує їх відомими способами під керівництвом учителя; добирає доречні приклади та аргументи щодо висловленої думки; виконує пошукові завдання; активно співпрацює з іншими, генерує ідеї під час виконання завдання
10	Учень /учениця: ставить запитання, установлює логічні зв'язки між досліджуваними об'єктами, явищами, процесами;	Учень /учениця: виокремлює істотну й потрібну інформацію, отриману з різних джерел; оцінює інформацію за наданими критеріями під керівництвом учителя	Учень /учениця: розпізнає проблемні ситуації; ставить запитання, установлює логічні зв'язки між об'єктами, фактами, явищами;

	застосовує здобуті знання й практичні вміння в різних дослідницьких / проблемних ситуаціях; пропонує кілька способів розв'язання проблемної ситуації самостійно або в групі.	Вміє використовувати сучасні цифрові технології і пристрої для спостереження за довкіллям, явищами і процесами в суспільстві і живій природі; створювати інформаційні продукти природничо – географічного та суспільно- географічного спрямування; шукати, обробляти і зберігати інформацію географічного характеру, критично оцінюючи її.	застосовує здобуті знання й практичні вміння в типових навчальних ситуаціях; здійснює різні види діяльності, пропонує кілька способів розв'язання проблемної ситуації самостійно або в групі; долучається до розроблення критеріїв оцінювання власної діяльності, діяльності групи
11	Учень /учениця: застосовує здобуті знання й практичні вміння в нестандартних ситуаціях; аналізує власні навчальні дії самостійно або в групі; конструктивно взаємодіє в групі під час дослідницької діяльності: висловлює власну позицію, аргументує її, робить висновки	Учень /учениця: знаходить інформацію й аналізує її; узагальнює інформацію, отриману з різних джерел; оцінює інформацію за наданими критеріями.	Учень / учениця: висловлює щодо проблемної ситуації власну позицію, аргументує її; оцінює різні аспекти проблеми; використовує наукові факти для формулювання власних суджень; застосовує здобуті знання й практичні вміння в нетипових ситуаціях; конструктивно взаємодіє в групі для розв'язання спільних навчальних завдань; здійснює різні види діяльності, аналізує власні навчальні дії і дії групи
12	Учень /учениця: застосовує здобуті знання й практичні вміння; усвідомлює ризики і прогнозує наслідки; аналізує й оцінює власні дослідницькі дії; ініціює, планує та організує співпрацю в групі для виконання дослідницьких / творчих завдань	Учень /учениця: порівнює, зіставляє та оцінює інформацію, отриману з різних самостійно вибраних джерел; оцінює надійність джерел інформації. Використовує іншомовні навчальні джерела для отримання інформації географічного змісту.	Учень /учениця: висловлює щодо проблемної ситуації власну позицію, аргументує її, робить висновки; установлює закономірності, підтверджує їх прикладами; застосовує здобуті знання й практичні вміння для розв'язання проблемних ситуацій, усвідомлює ризики й прогнозує наслідки; аналізує власні навчальні дії, планує свій подальший навчальний поступ; організує співпрацю в групі для досягнення навчальних цілей; толерує різні точки зору, опосередковує спілкування в групі.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА (ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ/КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ)

НЗЛ – наскрізні змістові лінії:

ЕБСР - «Екологічна безпека та сталий розвиток»

ГР - «Громадянська відповідальність»
інформацію

ЗБ - «Здоров'я і безпека»

ПФГ - «Підприємливість і фінансова грамотність»

ГР – групи результатів

ГР1- Проводить дослідження природи

ГР2 – Здійснює пошук та опрацьовує

ГР3 – Усвідомлює закономірності природи

№ з/п	Дата	Зміст матеріалу Тема уроку (виділена жирним шрифтом)	К-ть годин	Очікувані результати навчання учень/учениця:	Види навчальної діяльності	НЗЛ	ГР
Вступ (1 год.)							
1	03.09	Інструктаж з БЖД. Як влаштована наша планета Земля. Материки, континенти, частини світу. Океани. Фізична карта світу.	1	<i>розуміє</i> зміст понять «материк», «континент», «частина світу»; <i>використовує</i> карту як джерело інформації; <i>пояснює</i> на конкретних прикладах та доводить практичне значення вивчення материків та океанів.	<i>Робота з інформацією:</i> Порівняння розмірів материків, частин світу, океанів. Дискусія «Зеландія – сьомий материк?» Розпізнавання материків, океанів, частин світу за контурами й місцем на карті/глобусі	ЕБСР	
РОЗДІЛ І. КАРТОГРАФІЧНЕ ЗОБРАЖЕННЯ ЗЕМЛІ. (8+1 год).							
Тема 1. Карти материків та океанів. (2 год.)							
2	05.09	Які бувають карти материків та океанів. Карти материків, їхня класифікація за масштабом, просторовим охопленням, змістом і призначенням	1	<i>досліджує</i> об'єкти і явища, використовуючи відповідні моделі, зокрема й цифрові; <i>використовує</i> картографічні онлайн-сервіси та онлайн-ресурси для організації власних географічних досліджень;	<i>Дослідження:</i> Як змінюється зміст карт в залежності від призначення (порівняння карт зі шкільного атласу і картографічного онлайн сервісу)? <i>Віртуальна подорож</i> материками й океанами за допомогою сервісу Google Earth.	ЕБСР	

				оцінює практичне значення знань про географічні карти			
3	10.09	Чому використовують картографічну генералізацію та як виникають спотворення. Які є умовні знаки на картах.	1	розрізняє масштабні й позамасштабні умовні знаки; здійснює пошук самостійно або з допомогою вчителя інформації географічного змісту на глобусі та карті; досліджує об'єкти і явища, використовуючи відповідні моделі, зокрема й цифрові; використовує картографічні онлайн-сервіси та онлайн-ресурси для організації власних географічних досліджень.	Робота з інформацією: Читання інформації з тематичних карт світу, материків та океанів. Практичні роботи: Порівняння карт світу, материків та океанів, представлених у різних масштабах. Дослідження: Визначення спотворень площ на карті шляхом порівняння розмірів географічних об'єктів. Робота у групі для розв'язання проблем: Чи можна уникнути спотворень при побудові дрібномасштабних географічних карт?	ГВ	
Тема 2. Географічні координати (6 год.)							
4	12.09	Що таке градусна сітка. Географічна широта і довгота точки на карті.	1	розуміє зміст понять «географічна широта», «географічна довгота», «географічні координати»; пояснює відмінності між географічною широтою і географічною довготою; використовує картографічні онлайн-сервіси та онлайн-ресурси для організації власних географічних досліджень	Дослідження: Як визначити положення ліній меридіану та паралелі на місцевості? Користування моделями: Глобус-модель «Паралелі та меридіани Землі». Дослідження: Як встановити крайні точки материків, континентів, частин світу за градусною сіткою?	ГВ	
5-6	17.09-19.09	Як визначати географічну широту і довготу точки на карті. Онлайн-тест	2	користується градусною сіткою для визначення географічних координат; досліджує об'єкти і явища,	Проектна діяльність: Маршрут власної подорожі з визначенням географічних координат та напрямків. Найкоротший шлях між	ГВ	ГР2

				використовуючи географічні карти, моделі, зокрема й цифрові; <i>оцінює</i> практичне значення знань про географічні координати; <i>взаємодіє</i> в групі для розв'язання навчальної проблеми;	містами на різних материках за допомогою картографічних онлайн-сервісів та онлайн-ресурсів. <i>Робота у групі</i> для розв'язання проблем: Як використати географічні координати у повсякденному житті?		
7	24.09	Урок-практикум. Визначення географічних координат за глобусом та географічною картою.	1	<i>добирає</i> математичний апарат для розв'язання навчальних завдань.	<i>Практична робота:</i> Визначення географічних координат та напрямків за географічною картою	ПФГ, ГВ	ГР1
8	26.09	Як виміряти відстані на карті за масштабом.	1	<i>користується</i> градусною сіткою для визначення напрямків на картах; <i>використовує</i> градусну сітку й різні види масштабів для визначення відстаней на картах; <i>добирає</i> математичний апарат для розв'язання навчальних завдань; <i>знаходить, збирає і зберігає</i> географічні дані різних типів; <i>використовує</i> карту та картографічні онлайн-сервіси для організації виконання навчальних задач.	<i>Користування моделями:</i> Визначення протяжності (у градусах і кілометрах) материків із півночі на південь та із заходу на схід за допомогою масштабу та градусної сітки на карті/глобусі. <i>Розв'язування задач:</i> Визначення відстаней на карті з використанням різних видів масштабу. Визначення відстаней на карті за допомогою градусної сітки.	ПФГ, ГВ	
9	01.10	Як виміряти відстані між точками, що лежать на одному меридіані або на одній паралелі, в градусах і кілометрах.	1	<i>добирає</i> математичний апарат для розв'язання навчальних завдань; <i>використовує</i> градусну сітку й різні види масштабів для визначення відстаней на картах; <i>використовує</i> карту та картографічні онлайн-сервіси для організації виконання навчальних задач.	<i>Розв'язування задач:</i> Визначення відстаней на карті за допомогою градусної сітки. <i>Практичні роботи:</i> Визначення протяжності в градусах і кілометрах дуги меридіану, екватора, паралелей за картою / глобусом.	ПФГ, ГВ	ГР1

10	03.10	Підсумковий урок «Вступ. Розділ І. Картографічне зображення Землі» Узагальнення вивченого з розділу «Картографічне зображення Землі»	1		Діагностувальна тематична робота 1.		ГР3
РОЗДІЛ II. ГОЛОВНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДИ МАТЕРИКІВ ТА ОКЕАНІВ (11 год. +1) Тема 1. Тектонічна будова, рельєф, корисні копалини. (3 год.)							
11	08.10	Як утворилися материки та океанічні западини. Епохи горотворення.	1	<i>розуміє</i> зміст поняття «геологічна ера»; <i>упослідовнює</i> геологічні ери, епохи горотворення; <i>формулює</i> з допомогою вчителя чи інших осіб очікувані результати дослідження; <i>досліджує</i> об'єкти і явища, використовуючи географічні карти, моделі, зокрема й цифрові	<i>Дослідження:</i> Сліди історії Землі у гірських породах. Як утворилися материки й западини океанів? <i>Робота з інформацією:</i> Демонстрування основних віх історії Землі. Віртуальна мандрівка в геологічне минуле Землі (сервіс Ancient Earth Globe). <i>Робота у групі</i> для розв'язання проблем: Чи можуть утворитися нові материки, океани?	ГВ	
12	10.10	Що зображено на тектонічній карті світу. Платформи, області складчастості.	1	<i>розуміє</i> зміст понять «платформа», «область складчастості», <i>досліджує</i> об'єкти і явища, використовуючи географічні карти, моделі, зокрема й цифрові; <i>здійснює</i> пошук самостійно або з допомогою вчителя інформації географічного змісту на тематичних	<i>Моделювання:</i> Будова тектонічних платформ, плит, областей складчастості. <i>Практична робота:</i> Визначення віку областей складчастості за тектонічною картою.		
13	15.10	Які закономірності визначають особливості рельєфу та поширення	1	<i>встановлює</i> з допомогою вчителя взаємозв'язки між тектонічною будовою, рельєфом, видами корисних копалин;	<i>Дослідження:</i> Які закономірності поширення родовищ корисних копалин в надрах Землі?	ЕБСР ПФГ	ГР2

		корисних копалин на материках і в океанах.		<i>формулює</i> закономірності утворення основних форм земної поверхні, родовищ корисних копалин; <i>досліджує</i> об'єкти і явища, використовуючи географічні карти, моделі, зокрема й цифрові.	<i>Практична робота:</i> Виявлення зв'язків між тектонічною будовою і формами рельєфу за тектонічною і фізичною картами		
Тема 2. Клімат (3 год.)							
14	17.10	Від чого залежить клімат місцевості. Закономірності зміни температури повітря і поверхневих вод океанів.	1	<i>розуміє</i> зміст поняття «кліматотвірний чинник» <i>бере активну участь у</i> комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії;	<i>Дослідження:</i> Як і чому змінюється клімат Землі?	ЕБСР	
15	22.10	Яка роль повітряних мас у формуванні клімату. Постійні вітри.	1	<i>розуміє</i> зміст поняття «повітряна маса»; <i>характеризує</i> з допомогою вчителя чи інших осіб властивості повітряних мас	<i>Побудова хмари тегів</i> «Клімат». <i>Робота з інформацією:</i> Інтерактивна карта загальної циркуляції атмосфери за допомогою сервісу NullSchool. <i>Моделювання:</i> Процес утворення постійних та змінних вітрів.	ЕБСР	
16	24.10	Чому кліматичні пояси розміщені симетрично щодо екватора. Карта кліматичних поясів і типів клімату. Кліматограми	1	<i>розуміє</i> зміст поняття «кліматичний пояс»; <i>створює</i> самостійно / в групі, з допомогою вчителя чи інших осіб матеріальні навчальні моделі для дослідження; <i>використовує</i> самостійно або з допомогою вчителя уявлення про різні за властивостями повітряні маси, типи клімату для розв'язання запропонованої навчальної/життєвої проблеми	<i>Практичні роботи:</i> Позначення на контурній карті кліматичних поясів і характерних для них типів повітряних мас. Побудова кліматограми за наведеними в таблиці даними про середньомісячні температури повітря і середньорічну кількість опадів. <i>Робота у групі для розв'язання проблем:</i> 10 кроків для протидії зміні клімату / Як змінюється світ	ЕБСР	ГР1

					через глобальні зміни клімату? Як акліматизуватися подорожуючому в різних кліматичних умовах? Чи існує взаємозв'язок між поясами атмосферного тиску і кількістю опадів?		
Тема 3. Природні комплекси Землі (3 год.)							
17	05.11	Чому спостерігається широтна зональність на материках і в океанах та висотна поясність у горах. Природні зони Землі.	1	<i>розуміє</i> зміст понять «широтна зональність», «зональний природний комплекс», «вертикальна поясність»; <i>характеризує</i> з допомогою вчителя чи інших осіб природні зони Землі, використовуючи відповідну наукову термінологію. <i>бере активну участь</i> у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії.	<i>Практична робота:</i> Позначення на контурній карті природних зон, аналіз проходження їхніх меж (на прикладі однієї з природних зон).	ЕБСР	ГР1
18	07.11	Які є типи водних мас та що таке азональні природні комплекси.	1	<i>розуміє</i> зміст понять «азональний природний комплекс»; <i>бере активну участь</i> у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії. <i>використовує</i> інформацію про природні зони для розв'язання запропонованої навчальної/ життєвої проблеми.	<i>бере активну участь</i> у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії.	ЕБСР ГВ	
19	12.11	Характеристики природних зон своєї місцевості.	1	<i>використовує</i> інформацію про природні зони для розв'язання запропонованої навчальної/ життєвої проблеми.	<i>Практична робота:</i> Характеристика природних зон своєї місцевості	ЕБСР ГВ	ГР2
Тема 4. Розселення людей на материках (2 год.)							

20	14.11	Як заселена наша планета. Картодіаграма чисельності населення на материках. Густота населення. Природні чинники розселення.	1	<i>розуміє</i> зміст поняття «розселення населення»; <i>характеризує</i> з допомогою вчителя чи інших осіб розселення людей на материках, використовуючи відповідну наукову термінологію. <i>використовує</i> самостійно або з допомогою вчителя відомості про розселення людей та карти шкільного атласу для пояснення впливу природних чинників на густоту населення	<i>Дослідження:</i> Чому населення Землі розміщено нерівномірно? На яких широтах проживає найбільша кількість населення планети? <i>Робота з інформацією:</i> Аналіз зміни чисельності населення планети за останні два сторіччя. <i>Дослідження:</i> Як природні чинники впливають на густоту населення? <i>Моделювання:</i> Зміна чисельності населення з висотою над рівнем моря.	ГВ	
21	19.11	Природні чинники у формуванні людської цивілізації. Культурні цивілізації. Етноси.	1	<i>створює</i> самостійно / в групі, з допомогою вчителя чи інших осіб матеріальні навчальні моделі для дослідження; <i>бере активну участь</i> у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії; <i>характеризує</i> з допомогою вчителя чи інших осіб властивості об'єктів дослідження, використовуючи відповідну наукову термінологію.	<i>Практична робота:</i> Створення картосхеми «Шляхи розселення людей на Землі». <i>Проектна діяльність:</i> Розселення людей і розвиток цивілізації. Ідеальний континент.	ЕБСР ГВ ЗБ	
22	21.11	Підсумковий урок із розділу II. «Головні закономірності формування природи материків та океанів». Узагальнення вивченого з розділу «Головні закономірності формування	1		Діагностувальна тематична робота 2.		ГРЗ

		природи материків та океанів».					
РОЗДІЛ III. ПРИРОДА МАТЕРИКІВ Тема 1. Африка (7 год.+1)							
Картографічний мінімум: знаходить і показує на картах: моря: Середземне, Червоне; затоки: Гвінейська, Аденська; протоки: Мозамбіцька, Гібралтарська, Баб-ель-Мандебська; острів Мадагаскар; півострів Сомалі; гори: Атлас, Драконові, Капські; вулкан Кіліманджаро; нагір'я Ефіопське; плоскогір'я Східноафриканське; Сахарський і Гвінейський нафтогазоносні басейни; річки: Ніл, Конго, Нігер, Замбезі, Оранжева; озера: Вікторія, Танганьїка, Ньяса; водоспад Вікторія; пустелі: Сахара, Наміб, Калахарі відповідно до навчального завдання; Практична робота: Позначення на контурній карті основних географічних об'єктів Африки							
23	26.11	Чому Африку називають материком коротких тіней. Географічне положення. Берегова лінія.	1	<i>характеризує</i> географічне положення Африки, використовуючи відповідну наукову термінологію; <i>досліджує</i> об'єкти і явища, використовуючи тематичні карти, моделі, зокрема й цифрові; <i>бере активну участь у</i> комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії.	<i>Моделювання:</i> Плавання Васко да Гами. <i>Робота з інформацією:</i> Візитівка Африки: клубок ідей. <i>Робота у групі</i> для розв'язання проблем: Які природні особливості формуються у зв'язку з перетином центра Африки екватором? <i>Практична робота:</i> Визначення географічних координат крайніх точок, протяжності материка з півночі на південь та із заходу на схід за градусною сіткою і масштабом. Позначення на контурній карті основних географічних об'єктів Африки.	ЕБСР	
24	28.11	Тектонічна будова, сучасні тектонічні процеси.	1	<i>розуміє</i> зміст понять «тектонічний розлом»; <i>розрізняє</i> поняття «родовище корисних копалин» і «басейн корисних копалин»;	<i>Дослідження:</i> Наслідки сучасних тектонічних процесів у межах Африкано-Аравійської літосферної плити. Як виник вулкан у межах платформи?	ЕБСР	

				<i>характеризує</i> тектонічну будову Африки, використовуючи відповідну наукову термінологію; <i>створює</i> самостійно / в групі, з допомогою вчителя чи інших осіб матеріальні навчальні моделі для дослідження.			
25	03.12	Які особливості рельєфу Африки та чому материк багатий на корисні копалини.	1	<i>характеризує</i> рельєф Африки, використовуючи відповідну наукову термінологію; <i>використовує</i> самостійно або з допомогою вчителя уявлення про взаємозв'язки об'єктів і явищ для виявлення закономірностей формування рельєфу, родовищ корисних копалин	<i>Дослідження:</i> Закономірності формування нафто-, газоносних басейнів в Африці. Чому Африка багата бокситами і мідними рудами? <i>Практична робота:</i> Позначення на контурній карті основних географічних об'єктів Африки.	ЕБСР ПФГ	
26	05.12	Чому Африка - найжаркіший материк Землі. Загальні риси клімату	1	<i>характеризує</i> клімат Африки, використовуючи відповідну наукову термінологію; <i>порівнює</i> екваторіальний і субекваторіальний клімат; <i>використовує</i> самостійно або з допомогою вчителя уявлення про взаємозв'язки об'єктів і явищ для виявлення закономірностей формування типів клімату; <i>бере активну участь у комунікації, використовуючи</i> прийоми комунікативної взаємодії.	<i>Практична робота:</i> Порівняння екваторіального і субекваторіального клімату Африки за кліматичними діаграмами. <i>Робота у групі для розв'язання проблем:</i> Які відмінності існують у однакових кліматичних поясах північної і південної півкуль в Африці.	ЕБСР ГВ ЗБ	ГР2

27	10.12	Як Африка забезпечена водними ресурсами. Води суходолу	1	<i>характеризує</i> внутрішні води Африки, використовуючи відповідну наукову термінологію; <i>використовує</i> самостійно або з допомогою вчителя уявлення про взаємозв'язки об'єктів і явищ для виявлення закономірностей формування мережі річок, озерних улоговин; <i>бере активну участь</i> у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії.	<i>Практичні роботи:</i> Оцінка впливу рельєфу та клімату на формування річкової мережі і режим річок; Позначення на контурній карті основних географічних об'єктів Африки. <i>Робота у групі для розв'язання проблем:</i> Чому найбільші і найглибші озера утворилися на сході Африки?	ЕБСР ГВ ЗБ	ГР1
28	12.12	Які особливості розміщення природних зон Африки.	1	<i>характеризує</i> природні зони Африки, використовуючи відповідну наукову термінологію; <i>порівнює</i> червоні й червонобурі ґрунти, рослинний і тваринний світ екваторіальних лісів, саван і пустель.	<i>Дослідження:</i> Чи є ґрунти в Сахарі? <i>Робота з інформацією:</i> Встановлення подібності і відмінності в описах червоних і червоно-бурих ґрунтів. <i>Проектна діяльність:</i> Природні зони Африки: фотосафарі найбільшими національними парками материка	ЕБСР ГВ ЗБ	
29	17.12	Що вплинуло на розміщення африканського населення на материку.	1	<i>пояснює</i> як географічне положення (щодо тектонічних структур, великих форм рельєфу, басейнів корисних копалин) впливає на спосіб життя та світогляд людей; <i>бере активну участь</i> у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії.	<i>Робота у групі для розв'язання проблем:</i> Як зупинити опустелювання саван?	ЕБСР ГВ ЗБ	

30	19.12	Підсумковий урок із теми «Африка». Узагальнення вивченого з теми «Африка».	1		Діагностувальна тематична робота 3		ГРЗ
----	-------	---	---	--	---	--	------------

ІІІ. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Курс географії в 7 класі має чітку практичну спрямованість, що реалізується під час проведення досліджень, виконання практичних робіт і вправ, створення моделей, розв'язання ситуативних, проблемних, аналітичних завдань, роботу з навчальною й науково-популярною літературою, цифровими ресурсами тощо. Такий підхід сприяє розвитку наскрізних умінь: критично і системно мислити, висловлювати та логічно обґрунтовувати власну думку, творчо діяти, виявляти ініціативу, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми самостійно та у співпраці з іншими.

На початку кожного уроку актуалізується увага на термінах і поняттях, які будуть розглядатися на ньому і вже знайомі учням / ученицям. При цьому оголошується проблемне питання або ж навіть пропонується учням і ученицям висунути власну наукову гіпотезу або пояснити природничі процеси і явища на материках і океанах. Таким чином забезпечується реалізація діяльного підходу на уроках.

Для наочного відображення об'єктів, перебігу географічних процесів і явищ використовуватимуться відеофрагменти, відео-візуалізації, інформаційні плакати, мультимедійні презентації тощо.

Навчальна програма пропонує організацію і проведення проєктної діяльності. Проєкти передбачають самостійну / під керівництвом учителя дослідницьку діяльність учнівства. При виборі теми для проєкту враховуватимуться інтереси учнівства, вибрана конкретну проблема, яка знайома учням й ученицям або має регіональний характер, спонукає учнівство до пошуку та використання додаткової літератури. Проєкт може бути представлений у формі презентації, ілюстрації, фотографій, відеоматеріалів, альбомів, інсценування тощо. Проєкт учні та учениці можуть виконати індивідуально, у парах і групах.

Для оцінки рівня результатів навчання учнівства після теми /розділу будуть проведені діагностувальні роботи, які можуть відрізнятися за змістом та цілями.

Для учнів 7 класів діагностувальна робота допомагає виявити динаміку формування навчальних дій, таких як пізнавальні, регулятивні, комунікативні та особистісні.

Діагностувальні роботи допомагають визначити рівень сформованості різних груп очікуваних результатів навчання: володіння навичками пізнавальної, дослідницької та проєктної діяльності; готовність до самостійної діяльності, володіння навичками отримання необхідної інформації з карт, уміння орієнтуватися в різних джерелах інформації, критично оцінювати та інтерпретувати інформацію, одержувану з різних джерел та представляти її в інших видах; встановлення взаємозв'язків і закономірностей природи; розв'язання проблем природничого змісту.

Діагностувальні роботи також дають можливість визначити індивідуальну траєкторію розвитку учнівства. Діагностувальні роботи можуть бути використані як інструменти для диференційованого навчання та оптимізації освітнього процесу.

IV. ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Запотоцький С.П., Карпюк Г.І., Гладковський Р.В., Довгань А.І., Совенко В.В., Даценко Л.М., Назаренко Т.Г., Гільберг Т.Г., Савчук І.Г., Нікитчук А.В., Яценко В.С., Довгань Г.Д., Грома В.Д., Горовий О.В.), «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 11.04.2022 № 324)
<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poeta.pz.2022/Prirod.osv.galuz/Neohrafiya/Neohrafiya.6-9-kl.Zapototskyy.ta.in.06.05.2022.pdf>
2. Державний стандарт базової середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 Київ
<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>
3. Наказ Міністерства освіти і науки України м. Київ від 09 серпня 2024 р. № 1120 «Про внесення змін до типової освітньої програми для 5 – 9 класів закладів загальної середньої освіти».
<https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennia-zmin-do-typovoi-osvitnoi-prohramy-dlia-5-9-klasiv-zakladiv-zahalnoi-serednoi-osvity>
4. Наказ Міністерства освіти і науки України м. Київ від 02 серпня 2024 р. № 1093 «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання»
<https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultativ-navchannia>